

Descoberta per a l'arqueologia el 1986, la cova dels Blaus es localitza a 2 km al nord-est de la Vall d'Uixó, al vessant oriental del turó de la Murta, que constitueix un dels primers contraforts de la serra d'Espadà. Situada a tan sols 120 m sobre el nivell del mar, es troba molt pròxima a la plana litoral que s'estén davant d'ella, en un paratge que rep l'adequat apel·latiu de Miramar.

Des de l'entrada s'albira un paisatge de plana que coincideix amb la pràctica totalitat de la Plana de

LES INHUMACIONS PREHISTÒRIQUES DE LA COVA DELS BLAUS

(LA VALL D'UIXÓ, PLANA BAIXA, CASTELLÓ)

JOSEP CASABÓ
Direcció Territorial de Patrimoni
de Castelló
Conselleria de Cultura
Generalitat Valenciana

M.ª LUISA ROVIRA
Museu Arqueològic Municipal
Ajuntament de la Vall d'Uixó

Castelló, les terres fèrtils de la qual són excel·lents per a l'agricultura, mentre que al darrere s'estén la serra, amb fonts i pastius pels quals, fins i tot hui, ronda el bestiar. Aquestes condicions expliquen segurament que al voltant de Blaus es documenten quatre poblats i d'altres coves amb inhumacions de la prehistòria recent.

La cova dels Blaus va començar a excavar-se amb l'objectiu prioritari de conèixer aspectes rellevants de l'ocupació humana en la transició del paleolític superior i l'epipaleolític, però des de l'inici s'hi documentaren nivells pertanyents a una fase de necròpolis prehistòrica que pensàvem que estava reclosa en una coveta vora l'entrada, no obstant això, durant la tardor del 1995, en obrir en extensió el sector del corredor es va posar de manifest la verdadera entitat de la necròpolis i van pren-

Detall del tancament de Blaus on s'aprecia una llosa recolzada sobre un gran bloc.

dre sentit estructures que fins al moment no havíem estat capaços d'interpretar (Casabó, 2005).

Enmig de la cova va aparèixer una cambra funerària delimitada per dues grans alineacions de blocs de grans dimensions, perpendiculars a l'eix de la cavitat, en l'interior de la qual es van exhumar les restes de nou esquelets en connexió anatòmica, col·locats en posició decúbit lateral, encollits, amb els braços i les cames plegats

Planta dels enterraments del nivell III.

sobre el pit i amb els caps orientats cap a l'entrada. De la paret superior de la cambra partien alineacions de lloses horitzontals, a manera de rampa escalonada, que acabaven al peu d'un gran bloc que pràcticament tancava l'entrada, el buit restant es va cobrir amb lloses, de les quals només se'n conserva una.

De l'anàlisi de l'estratigrafia i de les relacions entre les diferents unitats estratigràfiques es pot inferir la seqüència de fets següent:

Les ocupacions de final del plistocè superior i holocè inicial acaben amb un episodi mecanoclàstic que va produir un progressiu desmantellament del sostre vora l'entrada, que va acabar per fer inhabitable la cavitat.

A final del tercer mil·lenni aC els éssers humans tornen a utilitzar Blaus, però aquesta vegada no com a refugi sinó com a necròpolis. Amb aquesta finalitat excavaran una cubeta (UE 1.025) i llançaran els sediments al fons de la cova (UE 1.015), després alçaran un mur de grans blocs, transversal a l'eix de la galeria (UE 1.011), que es reforçarà amb un altre més menut en un dels seus costats (UE 1.010), i tancaran la cambra funerària per l'interior amb blocs en la part més estreta de la galeria (UE 1.013), entre tots dos s'estén un sòl, en el qual es practicaran les primeres inhumacions (nivell IIID, UE 1.008).

Amb el pas del temps aquesta cambra haurà de ser reparada o reutilitzada, per a la qual cosa la van netejar i van llançar més sediments al fons de la cova (UE 1.014), es va reparar el mur de tancament interior (UE 1.012) i es va construir una rampa escalonada fins a la mateixa boca de la cova, on un gran bloc la tancava quasi per complet (UE 1.009). En aquell procés es va alterar considerable-

ment el nivell més recent de les ocupacions epipaleolítiques, el nivell IVA (UE 1.016).

Posteriorment, es van practicar nou inhumacions en l'interior de la cambra (nivells IIIC, UE 1.007, i IIIB, UE 1.006), que després d'un procés erosiu breu i puntual (UE 1.005) van quedar cobertes per un nivell amb aixovars i alguna resta humana (nivell IIIA, UE 1.004), que fossilitzava la cambra i s'estenia des del mur interior a l'exterior de la cavitat que es trobava tancada amb lloses verticals. L'erosió del vessant va acabar per segellar completament la cova amb la formació del nivell II (UE 1.003).

El 1938, en el transcurs de la Guerra Civil, quan els militars excavaven una trinxera (UE 1.002), van trobar de nou la cova i li van provocar algunes remocions de poca importància i van generar l'últim nivell excavat (UE 1.001), que correspon al sediment extret en cavar la trinxera.

Els aixovars funeraris, depositats de manera col·lectiva vora l'entrada, semblen apuntar també en la direcció que la cambra es va utilitzar durant un llarg període de temps que probablement se situa entre el 2300 i el 1700 aC.

Els moments més antics, corresponents a la construcció de la cambra i al nivell IVD, es caracteritzen per ceràmiques llises, globulars o de casquet esfèric, a les quals s'associen cinc grans de collar, dues puntes de peduncle i aletes, un ganivet sobre làmina de gran format i un punxó metàl·lic biapuntat de secció quadrada.

Els nivells IIIA, B i C, que contenen les inhumacions i segellen la cambra i el corredor, reuneixen la major part dels aixovars. Crida l'atenció que aquests estan majoritàriament a l'entrada, fora de l'estructura funerària. Es tracta de ceràmiques llises de formes globulars i de casquet esfèric junt amb una gran gerra amb decoració

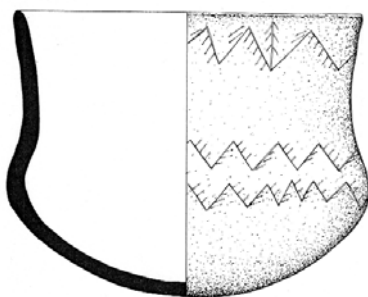
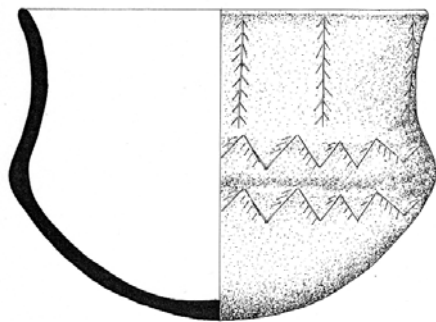

Detall d'una de les inhumacions.

geomètrica formada per cordons amb digitacions, onze puntes de fletxa, un ganivet sobre làmina de grans dimensions, un altre de sílex tabular, cinc geomètrics (tres segments, un trapezi i un triangle) i més d'un centenar de grans de collar.

Segellant el depòsit, el nivell II és sens dubte el més peculiar amb atuells de cos bicònic, coll recte i vora lleugerament exvasada, profusament decorats amb motius geomètrics incisos que formen motius en zig-zag, amb sèries de curtes línies paral·leles obliqües a aquests i espigues invertides, als quals s'associen 24 grans de collar i dues puntes de fletxa.

Aquestes tres fases s'evidencien també en les restes humanes. Del primer moment són diversos ossos sense connexió anatòmica, localitzats en el nivell IIID o dispersos pels nivells de condicionament de la cambra funerària.

Restitució de les ceràmiques incises del nivell II.

ria; a la segona fase pertanyen segurament la majoria de les restes humanes exhumades que es trobaven parcialment articulades, però alterades de la seua posició original, i finalment associem les restes inconnexes de la coveta amb la tercera fase.

Els estudis antropològics han demostrat que en la cambra funerària de Blaus es van inhumar sis adults i tres xiquets. Entre els adults hi ha quatre dones, un home i un individu de sexe desconegut. L'edat de mort se situa entre els 20 i els 35 anys en els adults, mentre que en els xiquets es va produir entre el primer i el quart any de vida. La causa de la mort va ser majoritàriament la tuberculosi (Polo et al., 2002), encara que en un cas va estar causada per la fractura de l'húmer i diverses costelles a conseqüència, probablement, d'una caiguda.

L'anàlisi de les patologies i estries dentàries ha permés concloure que els individus de Blaus van tindre una dieta rica en hidrats de carboni a causa del consum de grans quantitats de vegetals però, al contrari del que ocorre en altres poblacions de cronologia similar, també

va haver-hi una aportació important de recursos carnis (Polo et al., 2007).

A partir de la informació que tenim en aquests moments, difícilment podem plantejar-nos altres qüestions, en un futur breu podrem disposar de datacions absolutes que milloraran l'enquadrament cronològic, però la falta d'un finançament adequat per a dur a terme les anàlisis d'ADN no permet abordar qüestions rellevants, al nostre parer, com el parentiu o la procedència de la gent inhumada a Blaus, per la qual cosa, de moment, preguntes com si els enterraments col·lectius responen o no a hipogeus familiars o si l'estatus personal s'adquireix o s'hereta queden encara en l'aire.

Bibliografia

- CASABÓ BERNAD, J.A. (2004): *Paleolítico Superior Final y Epipaleolítico en la Comunidad Valenciana*. MARQ. Serie Mayor, 3. Alacant, p. 381.
- POLO CERDÀ, M. i CASABÓ BERNAD, J.A. (2002): «Cova dels Blaus (La Vall d'Uixó-Plana Baixa). Estudio bioantropológico y paleopatológico de los enterramientos de la edad del bronce». Primeras Jornadas de la Edad del Bronce en tierras valencianas y zonas limítrofes. Villena, Alicante; del 18 al 20 de abril de 2002.
- POLO CERDÀ, M.; CASABÓ BERNAD, J.A.; PUCHALT FORTEA, F.J. i VILLALAIN BLANCO, J.D. (2003): «Probables evidencias de tuberculosis en el Bronce Valenciano. Cova dels Blaus (Vall d'Uixó, Castelló)». Actas del VII Congreso Nacional de Paleopatología. Nuevas perspectivas del diagnóstico diferencial en paleopatología. Mahón, Menorca; del 2 al 5 de octubre de 2003.
- POLO CERDÀ, M.; ROMERO, A.; CASABÓ BERNAD, J.A. i DE JUAN, J. (2007): «The Bronze Age burials from Cova dels Blaus (La Vall d'Uixó, Castelló, Spain): An approach to paleodietary reconstruction through dental pathology, occlusal wear and buccal microwear patterns». *HOMO. Journal of Comparative Human Biology*, 58, p. 297-307.
- ROMERO, A.; POLO CERDÀ, M. i DE JUAN, J. (2002): «Análisis por Microscopía Electrónica de Barrido de la dentición de los individuos de la Cova dels Blaus (Vall d'Uixó, Castelló): Aproximación a la paleodieta a través del patrón de microestriación dentaria». Primeras Jornadas de la Edad del Bronce en tierras valencianas y zonas limítrofes. Villena, Alicante; del 18 al 20 de abril de 2002.